

За: Веће интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду

и

Сенат Универзитета уметности у Београду

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

Ане Сарвановић

**ОБРАЗОВНИ ОБРТ: КА САВРЕМЕНИМ ТЕОРИЈАМА ОБРАЗОВАЊА У
УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ**

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације Ане Сарвановић *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури* на састанку одржаном 28. септембра 2016. године усвојила је извештај којим се позитивно оцењује докторска дисертација Ане Сарвановић.

Извештај Комисије садржи: уводно образложење, биографске податке о кандидаткињи, анализу дисертације, критичку оцену резултата дисертације, те закључак комисије.

1. Уводно образложење

Ана Сарвановић (F5/11) је студенткиња докторских студија на Студијском програму за теорију уметности и медија Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду. Кандидаткиња је пријавила докторску дисертацију децембра 2013. године. Тема докторске дисертације, *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури*, одобрена је на седници Сената Универзитета уметности одржаној 27. фебруара 2014. године. За ментора је именована др Невена Хаци Јованчић, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду, а за коментора др Мишко Шуваковић, тада редовни професор Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду, сада редовни професор Факултета за медије и комуникацију Универзитета Сингидунум у Београду. Докторска дисертација је завршена и предата септембра 2016. године.

Чланови комисије за оцену и одбрану докторске дисертације постављени су одлуком Већа Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду 15. септембра 2016. године: др Невена Хаџи Јованчић, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду (ментор), др Мишко Шуваковић, редовни професор Факултета за медије и комуникацију Универзитета Сингидунум у Београду (коментор), др Бојана Шкорц, редовни професор Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду, др Јасмина Чубрило, ванредни професор Одељења за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду и др Никола Дедић, ванредни професор Факултета музичке уметности Универзитета уметности у Београду.

2. Биографски подаци о кандидаткињи

Ана Сарвановић рођена је 1986. године у Краљеву. Гимназију општег смера завршила је у Врњачкој Бањи. Дипломирала је 2009. године на Учитељском факултету у Београду, на Смеру за образовање учитеља, са просечном оценом 9,55. Дипломски рад на тему *Могућности упознавања ученика млађег основношколског узраста са делима Пабла Пикаса* одбранила је са оценом 10. Током школске 2008/09. и 2009/10. била је стипендиста *Фонда за младе таленте Републике Србије*, а 2008/2009. године и најбољи студент генерације Учитељског факултета, Универзитета у Београду. Дипломске академске студије – мастер Учитељског факултета завршила је у јулу 2010. године, са просечном оценом 9,86. Интердисциплинарне докторске студије Универзитета уметности у Београду, *Студијски програм за теорију уметности и медија* уписала је 2011. године и испунила све обавезе предвиђене програмом студија, са просечном оценом 10.

Од фебруара 2011. године Ана Сарвановић ради на Учитељском факултету као сарадник за методичку праксу, а од јула 2012. године као сарадник у звању асистента за уже научну област *Методика наставе ликовне културе*. Од тада до данас ради као асистент на предметима *Методика наставе ликовне културе 1 и 2* на смеру за учитеље, а на смеру за васпитаче на предметима *Методика ликовног васпитања 1 и 2*. Поред редовне наставе, учествује у различитим пројектима (изложбама, приредбама, пригодним пројектима) у организацији *Катедре за методике уметничких предмета* Учитељског факултета, али и у организацији самог Факултета. Новембра 2014. године била је председник организационог одбора Међународног научног скупа Учитељског факултета у Београду под називом *Имплементација иновација у образовању и васпитању – изазови и дилеме*.

Списак објављених радова:

- (2014) „Уметничке школе и модерна уметност у Србији“ (са Јованом Васић, Милошем Ђорђевићем и Сашом Кесић), у: Мишко Шуваковић (ур.), *Историја уметности у Србији XX век 3: Модерна и модернизми: 1878–1941*, Orion Art, Београд, 675–691. (ISBN 978-86- 6389-005-3 (ОА))
- (2014) „Дечји ликовни израз“ (147) и „Ликовни типови деце“ (355–356) (у сарадњи са проф. др Невеном Хаџи Јованчић); „Боја“ (66), „Ликовна култура“ (352–353), „Ликовни елементи“ (353–354), „Ликовно образовање“ (356), „Медаља“ (380), „Ретуширање“ (679) и „Теракота“ (810), у: Петар Пијановић (ур.), *Лексикон образовних термина*, Учитељски факултет, Београд. (ISBN 978-86-7849-202-0)
- (2015) „Стефан Моравски“, у: Никола Дедић; Раде Пантић и Санела Николић (ур.): *Савремена марксистичка теорија уметности*, Orion Art, Београд, 427–439. (ISBN 978-86-6389-022-0)

Репензије:

- (2015) „Teri Smit, [translated by Andrija Filipović], *Savremena umetnost i savremenost: zbirka eseja*, Belgrade, Orion Art, 2014 (review)“, in: *AM Journal of Art and Media Studies*, No. 7, Faculty of Media and Communication, Belgrade, 117–119. (ISSN 2217-9666, ISSN-online 2406-1654)

Учешћа на скуповима:

- *Наука и савремени универзитет (НИСУН) 3* – Трећи научни скуп са међународним учешћем, Филозофски факултет Универзитета у Нишу (2013), са саопштењем: „Образовање у постколонијалном дискурсу“. Рад је објављен у: Димитријевић, Бојана (ур.): *Тематски зборник радова [са трећег међународног скупа Наука и савремени универзитет, 2013]. [Том 3], Савремене парадигме у науци и научној фанатици*, Филозофски факултет, Ниш, 2014, 345–356. (ISBN 978-86-7379-348-1)
- *Risks and Opportunities for Visual Arts Education in Europe* – InSEA Regional Conference held in Lisbon, Portugal (2015), with paper: “Position of visual art

education in the first four grades of Serbian primary schools". Summery has been published in: Saldanha, Ângela; Trigo, Cristina; Agra Pardiñas, Maria Jesus; and Torres de Eça, Teresa (eds.): Proceedings of The InSEA European Regional Congress, Lisbon 2015. *Risks and Opportunities for Visual Arts Education in Europe*, APECV, Porto, 2015, 497–498. (ISBN 978-989-99073-2-4)

- *Будућност образовања и образовање за будућност* – Једанаеста међународна балканска конференција образовања и знаности у Поречу, Хрватска (2016), пријављено саопштење: „'Учитељ незналица' као ликовни едукатор“.

3. Анализа дисертације

Докторска дисертација, *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури*, структурирана је тако да се састоји из увода, пет већих целина организованих у мања поглавља и закључка. Дисертација садржи апстракт на српском и енглеском језику, списак литературе и биографију. Докторска дисертација је написана фонтом Times New Roman 12 са стандардним проредом 1,5 на 228 страна.

Уводом (стр. 5–9) је кандидаткиња Ана Сарвановић образложила тему докторске дисертације и указала на предмет, циљ и полазне хипотезе истраживања.

У првој целини под насловом *Образовни обрт – основне идеје* (стр. 10–45), која је организована у три поглавља: „Теоретизација образовног обрта“, „Естетско и уметничко образовање у когнитивном капитализму“ и „Постмодерна педагогија – Улмер“, објашњен је појам *образовног обрта*, његово порекло и разлози настанка. Кроз неколико одабраних примера пројеката показано је како се образовни обрт као тенденција савремене уметности дешава паралелно на пољу универзитета и академија, изложбених простора и само-организованих форума. Анализом *когнитивног капитализма*, треће фазе капитализма у којој образовање све више постаје услужна делатност, дат је увид у друштвени, политички, економски и идеолошки контекст специфичан за савремено „окретање“ уметности ка образовању. Сагледавањем постмодерне педагогије, која настаје услед све већег утицаја нових технологија и Интернета, указано је на промене на пољу педагогије важне за појаву образовног обрта.

Друга целина дисертације *Естетско образовање као носилац процеса еманципације* (стр. 46–84), организована у три поглавља: „Идеје естетског образовања – Шилер и Маркузе“, „Еманципаторске образовне праксе у контексту капитализма и

неолиберализма – Рансијер“ и „Појам и улога самообразовања у савременој глобалној уметности“, генерише оне мислиоце који су покренули питање *еманципације* у контексту естетског образовања – Фридриха Шилера и Херберта Маркузеа, и оне који су се бавили традиционалним концептом образовања, школе, преноса знања и односа између наставника и ученика – Жака Рансијера, Паула Фреиреа и Ивана Илича. Посебан нагласак стављен је на само-образовне праксе у уметности које јасно проистичу из теорија наведених мислилаца, а које су карактеристичне за образовни обрт. Приказани су и примери пројеката, програма, платформи и колектива из региона који на различите начине истражују образовање и производњу знања као тему савремене уметности.

Трећом целином дисертације, *Прогресивне школе прве половине XX века* (стр. 85–127), са четири поглавља: „Баухаус“, „Уновис и ВКхУТЕМАС“, „Блек Маунтин колеџ“ и „Школа за обликовање у Улму“, обухваћени су примери уметничких школа из прве половине XX века које се по концепцијама и начинима унутрашње организације могу сматрати претечама идеја образовног обрта. Свака од одабраних школа посебно је анализирана, након чега су сумиране њихове заједничке карактеристике и истакнут њихов допринос за даљи развој уметничког образовања.

Четврта целина, *Савремено уметничко образовање у XX и XXI веку* (стр. 128–169), организована у пет поглавља: „Трансформација света уметности“, „Промена парадигме уметничког образовања“, „Савремене образовне платформе“, „Образовање инфекцијом – Гројс“ и „Савремена уметничка школа као институција света уметности“, посвећена је професионалном образовању уметника и променама које су се дешавале, и које се и даље дешавају, на том пољу. Најпре су систематично приказане промене у дефинисању уметности и промене статуса уметничког дела посебно од шездесетих година XX века до данас. Затим, наредна поглављима ове целине представљају покушај мапирања хибридног и плуралног поља образовних платформи и уметничких школа, те скицирања предлога за уметничку школу XXI века. Овом целином покренуто је питање о функцији и потенцијалу уметничке школе у савременом свету уметности, што је једно од главних питања образовног обрта.

Петом целином, *Савремене теорије наставе уметности у општем образовању*, (стр. 170–190), која се састоји из три поглавља: „Настава уметности у општем образовању“, „Савремена теорија наставе уметности у општем образовању – Еткинсон“ и „Уметност у општем образовању и образовни обрт“, приступа се анализи савремених теорија наставе уметности у општем образовању. Теоријски ослонац ове целине чине

радови савременог британског теоретичара, Дениса Еткинсона, који своју теорију о уметности у општем образовању заснива на семиотици, херменеутици, постструктурализму и психоанализи. Начин на који Еткинсон потенцира другачију наставу уметности и другачији курикулум постаје чини основ аналогije са образовним обртом.

У *Закључку* (стр. 191–194) су сумирани резултати до којих се дошло теоријским истраживањем. Указано је на везе између феномена који су обрађени у претходним поглављима, те посебно подвучен значај образовног обрта за критичко преиспитивање уметничког образовања и функција образовних институција. Указано је на јасну црту еманципаторског потенцијала уметничког образовања и уметности у општем образовању.

4. Критичка оцена резултата дисертације

Општи поглед на докторску дисертацију

Докторска дисертација Ане Сарвановић, *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури*, амбициозно је постављен интердисциплинарни рад којим се теоретизује образовни обрт и расправља актуелност уметничког образовања. Кандидаткиња је на успешан начин анализирала стање ствари савременог света уметности као и стање савременог уметничког образовања, те показала на који начин промене на овим пољима међусобно корелирају. На аналитичкој основи развила је одговарајућу интерпретативну апаратуру и омогућила расправу сложене и вишезначне проблематике која настаје са *образовним обртом*.

Кандидаткиња је показала научну способност да аналитички и синтетички приступи историјским и актуелним феноменима везаним за образовни обрт, интердисциплинарно повезујући филозофске расправе, расправе естетике са реинтерпретацијом савремених теорија образовања у уметности и култури. Критичким испитивањем механизма којима когнитивни капитализам претвара образовање у услужну делатност а знање у робу, кандидаткиња је указала на *еманципаторски потенцијал* пракси образовног обрта, уметничког професионалног образовања и уметности у општем образовању.

Предмет и циљ докторске дисертације

Предмет истраживања у докторској дисертацији кандидаткиње Ане Сарвановић односи се на образовни обрт и његове праксе, као и савремено образовање у уметности. У раду се, стога, истражују и мапирају кључна места везана за образовни обрт и савремено уметничко образовање, како професионално тако и оно у општем образовању. Циљ докторске дисертације, *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури*, јесте да се, анализирањем и теоретизацијом савремених тенденција образовног обрта, затим друштвених и економских елемената који чине савремени контекст, стекне увид у образовне праксе савремене уметности, да се мапира широко хибридно поље уметничких школа и уметничких платформи, и да се укаже на потенцијале савременог уметничког образовања и уметности у општем образовању.

Полазне хипотезе докторске дисертације

Кандидаткиња Ана Сарвановић у истраживању поставила је седам хипотеза којима се указује на потенцијална тврђења о образовном обрту, савременом уметничком образовању и савременој настави уметности у општем образовању. Изнетим хипотезама се претпоставља да:

- уметност укида себе као уметност како би преиспитала и поново дефинисала симболички поредак којим се „уметничко“ дефинише;
- прелазак уметности у поље образовања отвара могућности да се оно преиспита и прошири;
- облици учења, размене, мишљења и стварања могу да се одвијају у оквиру нестабилних конфигурација које нису ограничене законима тржишта и институционализације, то јест, које су изван доминантног система;
- нестабилне конфигурације образовања јесу један од начина да се континуирано пружа отпор доминантном систему/поретку и изводи његова критика;
- савремено професионално уметничко образовање које се одвија у оквиру институција образовања не прати промене које се дешавају на пољу савременог света уметности;
- је могуће поново конституисати уметничку школу тако да она припрема своје полазнике за живот и рад у глобалном свету уметности;

- је могуће поново конституисати наставу уметности у општем образовању тако да она охрабрује ученике да ангажовањем у уметничкој пракси разумеју себе, друге и друштвени контекст света око себе, као и да преузму контролу над сопственим учењем.

Методе истраживања

Кандидаткиња Ана Сарвановић је успешно поставила методе и методолошку мрежу за истраживање која се заснива на следећим поступцима: критичко-аналитички метод теоријске анализе савремених теорија образовања у уметности и култури, то јест, увид у савремене образовне теорије и праксе; критичко-интерпретативни метод формулисања резултата критичких интерпретација савремених теорија образовања у уметности и култури; формирање репрезентативног узорка уметничких школа и образовних теорија; историјско-прегледни метод за показивање основних и карактеристичних уметничких и образовних пракси; и компаративни метод којим се указује на савремену сложену, вишезначну и хибридну теорију уметности и теорије образовања.

Одабраном методологијом кандидаткиња развија приступе и поступке анализе и критичке расправе савремених теорија образовања, што омогућава да добијене методолошке и сазнајне резултате примени на праксе и институције образовања у уметности, као и на наставу уметности у општем образовању.

Постигнути резултати истраживања

Остварени резултати истраживања проистекли су на основу концепцијске и контекстуалне упоредне анализе различитих извора из теорије уметности, естетике и теорија образовања. Проблеми су посматрани кроз релевантне библиографске изворе, а структура рада указује на адекватан методолошки приступ. Поступним излагањем омогућен је аналитички увид у неопходне проблеме, својства и карактеристике образовног обрта, савремених теорија уметничког образовања и савремених тенденција у настави уметности у општем образовању. У том смислу, докторска дисертација Ане Сарвановић представља узоран научни рад који на основу постигнутих резултата нуди компетентно теоријско утемељење интердисциплинарног приступа савременом образовању у уметности и култури.

Кандидаткиња је на високом и разрађеном теоријском нивоу показала могућност примене филозофско-естетичких теорија на конструисање савремених теорија

образовања у уметности и култури и могућност извођења општег појма образовног обрта унутар флексибилне и променљиве стварности обележене доминацијом капиталистичког система. Посебна иновација њеног рада јесте указивање на промене у савременој настави уметности у општем образовању. На тај начин, кандидаткиња је остварила оригинални допринос у заснивању теоријски подржаних структура које до сада нису биле заступљене у стручној литератури.

Коришћена литература

Списак литературе садржи 206 библиографских и 139 вебографских јединица на српском, хрватском и енглеском језику. Литература је изабрана на начин који омогућава детаљна истраживања и развијање теоријске расправе као критичке метарасправе и појединачне анализе студија случаја за предложене научне хипотезе. Литературом су обухваћена битна дела за заснивање појма образовног обрта, општа теоријска дела о образовању, избор документарних дела о образовним уметничким институцијама и праксама, дела повезана са модерном епистемологијом уметности, са постмодерним и савременим теоретизацијама образовања и уметности, и са критичким и алтернативним образовањем. Кандидаткиња је литературу користила на иновативан начин са неопходном критичком дистанцом и потребом да покаже контекстуалне услове теоретизација референтних аутора.

5. Закључак комисије

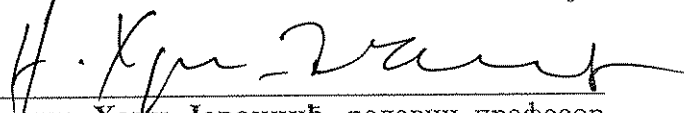
Кандидаткиња Ана Сарвановић је у докторској дисертацији *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури* поставила и реализовала проблемски разрађен интердисциплинарни научни рад којим је потврдила научну компетентност у домену интердисциплинарних наука о уметностима и теоријама образовања у уметности и култури. Докторском дисертацијом кандидаткиња је показала изузетне научне способности за постављање и решавање сложених интердисциплинарних проблема у савременој науци о уметностима и о образовању. Комисија оцењује докторску дисертацију Ане Сарвановић као оригиналан и иновативан научни рад којим су аргументовано показане и разрађене најважније теоријске потенцијалности уметничког образовања у савременом контексту.

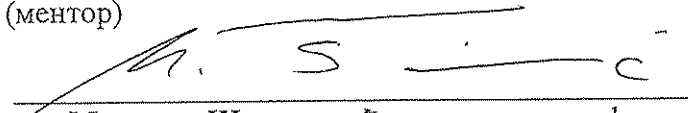
У складу са анализом понуђеном у овом извештају, Комисија даје позитивну оцену и сматра да су се стекли сви услови да кандидаткиња Ана Сарвановић приступи усменој одбрани своје докторске дисертације. Стога, Комисија са задовољством предлаже Већу

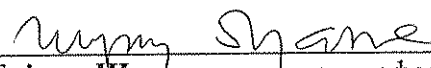
интердисциплинарних студија и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвати извештај и да покрене процедуру за јавну одбрану докторске дисертација Ане Сарвановић, *Образовни обрт: Ка савременим теоријама образовања у уметности и култури.*

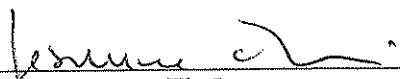
У Београду, 28. септембра 2016. године

Чланови Комисије:

др **Невена Хази Јованчић**, редовни професор
Учитељског факултета Универзитета у Београду
(ментор)

др **Мишко Шуваковић**, редовни професор
Факултета за медије и комуникацију
Универзитета Сингидунум у Београду
(коментор)

др **Бојана Шкорић**, редовни професор Факултета
ликовних уметности Универзитета уметности у
Београду

др **Јасмина Чубрило**, ванредни професор
Одељења за историју уметности Филозофског
факултета Универзитета у Београду

др **Никола Дедић**, ванредни професор
Факултета музичке уметности Универзитета
уметности у Београду.